

---

# СТЕЧАЈ И АРБИТРАЖЕ

---

**Владимир КОЗАР\***

**Немања АЛЕКСИЋ\*\***

## МЕРЕ ОБЕЗБЕЂЕЊА И „МОРАТОРИЈУМ” У ПРЕТХОДНОМ СТЕЧАЈНОМ ПОСТУПКУ

### Резиме

*Законом о изменама и допунама Закона о стечају<sup>1</sup>, који је ступио је на снагу 25. децембра 2017. године, извршене су значајне измене услова за одређивање мера обезбеђења у претходном стечајном поступку, и прописана су нова правила о укидању мораторијума на захтев различитих и заложних поверилаца. Са посебном пажњом размотрене су новелиране законске одредбе о мораторијуму, као једној од мера обезбеђења, којом се уводи привремена забрана повериоцима да остварују своја права у извршном поступку, као поступку индивидуалног извршења, а у светлу предстојеће могућности отварања стечајног поступка као поступка општег (генералног) извршења. У раду је истакнуто да се мораторијум, као и друге мере обезбеђења, одређују решењем о покретању претходног стечајног поступка, против кога је дозвољена је жалба. Мере обезбеђења могу бити укинуте или измењене под условима и на начин који су законом прописани за укидање или условљавање законске*

---

\* ванредни професор Правног факултета за привреду и правосудје Универзитета Привредна академија у Новом Саду

\*\* адвокат у Заједничкој адвокатској канцеларији „Алексић са сарадницима“ у Новом Саду

1 Службени гласник РС, бр. 113/2017

*забране извршења као процесно-правне последице отварања стечајног поступка*

**Кључне речи:** *забрана извршења, мораторијум, стечај, разлучни поверилац, жалба.*

## **I Увод – појам и правна природа мораторијума**

Мораторијум је забрана спровођења индивидуалног принудног извршења на имовини стечајног дужника, у циљу намирања потраживања појединачног повериоца, и наступа обавезно као процесноправна последица даном отварања стечајног поступка или факултативно – ако суд у претходном стечајном поступку одреди меру обезбеђења која садржи такву забрану. У ширем смислу, изван стечајног поступка, појам „мораторијум” означава привремено одлагање отплате дугова, нпр. појединим категоријама дужника, као што су земљорадници, до чега је дошло у Краљевини Југославији у пролеће 1932, у условима дубоке аграрне и опште економске кризе.<sup>2</sup>

Мораторијум штити стечајног дужника дајући му могућност да се консолидује пре него што повериоци почну са наплатом потраживања, као и да би стечајни управник припремио продају имовине дужника када поступак иде у правцу банкрота.<sup>3</sup> Тако се губици које за повериоце проузрокује стечај, међу њима равномерно распоређују, ако се наплаћују у истом исплатном реду.<sup>4</sup> Забрана покретања, односно прекид извршног поступка установљена је зато што би се принудним извршењем погодовало само оним повериоцима са извршном исправом.<sup>5</sup> Забраном индивидуалног извршења у претходном стечајном поступку смањује се могућност будућих побијања правних радњи.<sup>6</sup> Мораторијумом се остварује основни циља стечајног поступка – стављање свих непривилегованих поверилаца (лица која имају необезбеђена потраживања) истог исплатног реда, односно класе у равноправан положај.<sup>7</sup>

---

2 Драгана Ђаговић, „О мораторијуму земљорадничких дугова – хронологија једног дуготрајног провизоријума”, *Банкарство*, бр. 7–8/2011, 10–33

3 Маријана Дукић Мијаговић, *Водич кроз стечајни поступак*, Нови Сад, 2010, 66.

4 М. Дукић Мијаговић, 64.

5 Милена Јовановић – Zattila, Владимир Чоловић, *Стечајно право*, Београд, 2007, 70 и 71.

6 Јован Кордић, Ђорђе Зечевић, Невена Словић, Јасмина Грчић, *Коментар Закона о стечају и националних стандарда*, 3 издање, Београд, 2013, 125.

7 Миодраг Мићовић, *Привредно право*, Крагујевац, 2010, 138.

Закон о стечају – ЗС,<sup>8</sup> таквом „мером обезбеђења” у суштини уводи привремену забрану повериоцима да остварују своја права у извршном поступку, као поступку индивидуалног извршења, а у светлу предстојеће могућности отварања стечајног поступка као поступка општег (генералног) извршења. На тај начин, омогућава се својеврсно деблокирање рачуна стечајног дужника, јер се забрана односи на спровођење извршења, али се плаћања условљавају сагласношћу стечајног судије или привременог стечајног управника.<sup>9</sup> Према чл. 301. ст. 1. Закона о извршењу и обезбеђењу,<sup>10</sup> извршење на средствима на рачуну спроводи се тако што се у решењу о извршењу налаже организацији за принудну наплату да наложи банкама да блокирају рачуне извршног дужника и да пренесу новчана средства на рачун извршног повериоца у висини његовог потраживања.

Мораторијум је преузет из Закона о стечајном поступку из 2004. године,<sup>11</sup> а пре тога, у време важења Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији<sup>12</sup> привременом мером у претходном поступку могла се успоставити само одређена привремена забрана дужнику да предузима одређене правне акте и радње ради обезбеђења потраживања поверилаца, а не и забрана повериоцу да у будућем периоду блокира рачун-дужника мимо одлука стечајног већа, односно по важећем закону – стечајног судије. Институт под називом „мораторијум” постоји и у поступку споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава и предузетника, и означавање мировање дугова на аутономној основи, засновано на уговору између дужника и повериоца који учествују у том поступку.<sup>13</sup>

Ове заштитне одредбе у складу су са савременим међународним стандардима и праксом у односу на третман разлучних поверилаца и имовине на којој постоји обезбеђење, а у циљу омогућавања реорганизације

---

8 *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012 (Одлука Уставног суда), 83/2014, 113/2017.

9 Владимир Козар, Немања Алексић, *Коментар закона о стечају са новелама из 2017. године и судском праксом*, Београд, 2018, 161.

10 *Службени гласник РС*, бр. 106/2015, 106/2016 (аутентично тумачење), 113/2017 (аутентично тумачење).

11 Закон о стечајном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 84/2004, 85/2005, чл. 47. ст. 1. тач. 4. прописивао је да стечајно веће може изрицањем мере обезбеђења забранити или привремено одложити спровођење извршења према стечајном дужнику, укључујући и забрану или привремено одлагање које се односи на остваривање права разлучних поверилаца – мораторијум.

12 *Службени лист СФРЈ*, бр. 84/89 и *Службени лист СРЈ*, бр. 37/93 и 28/96.

13 Владимир Козар, „Правне последице споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава”, *Право и привреда*, бр. 4–6/2012, 236–250.

дужника. Наведене заштитне мере, уз могућност суспендовања или модификовања мораторијума, примењују се и у каснијем току поступка, односно онда када је након отварања стечајног поступка *ex lege* дошло до забране извршења у циљу намирања потраживања свих, па и разлучних поверилаца. И у овом случају, разлучни повериоци могу под законом утврђеним условима тражити суспензију забране или додатну заштиту за имовину која је предмет разлучних права.

## II Врсте мера обезбеђења у претходном стечајном поступку

ЗС, чл. 62. прописује мере обезбеђења, које стечајни судија, по службеној дужности или на захтев подносиоца предлога за покретање стечајног поступка, може одредити решењем о покретању претходног стечајног поступка, ради спречавања промене имовинског стања стечајног дужника, односно уништавања пословне документације, ако постоји опасност да ће стечајни дужник отуђити имовину односно уништити документацију до отварања стечајног поступка (ст. 1). Мера обезбеђења (једна или више њих) садржане су у изреци решења о покретању претходног стечајног поступка, као посебни ставови. За одређивање мера обезбеђења није неопходно да је уплаћен предујам по налогу из решења о покретању претходног стечајног поступка.<sup>14</sup>

Осим постављања привременог стечајног управника који ће предузети сва или део овлашћења органа стечајног дужника (ст. 2. тач. 1), стечајни судија може одредити и друге мере: забранити плаћања са рачуна стечајног дужника без сагласности стечајног судије или привременог стечајног управника, ако у тренутку доношења решења о покретању претходног стечајног поступка рачуни стечајног дужника нису блокирани ради извршења основа и налога за принудну наплату код организације која спроводи поступак принудне наплате (тач. 2); забранити располагање имовином стечајног дужника или одредити да стечајни дужник може располагати својом имовином само уз претходно прибављену сагласност стечајног судије или привременог стечајног управника (тач. 3); забранити или привремено одложити спровођење извршења према стечајном дужнику, укључујући и забрану или привремено одлагање које се односи на остваривање права разлучних и заложних поверилаца (тач. 4). Исту меру обезбеђења из тач. 4. познавао је и Закон о стечајном поступку из 2004. године под називом „мораторијум”.

---

14 Ј. Кордић, Ђ. Зечевић, Н. Словић, Ј. Грчић, 125.

Термин „мораторијум” употребљава се и за означавање забране извршења и намирења, као правне последице отварања стечајног поступка из чл. 93. ст. 1. ЗС.<sup>15</sup> Међутим, у сваком случају, мере обезбеђења из чл. 62. ст. 2. тач. 4. ЗС (забрана или привремено одлагање спровођења извршења према стечајном дужнику, укључујући и забрану или привремено одлагање које се односи на остваривање права разлучних и заложних поверилаца) ваља јасно разликовати од забране извршења и намирења као правне последице отварања стечајног поступка из чл. 93. ст. 1. ЗС. Последице законске забране принудног извршења и ове мере обезбеђења, у суштини су исте – онемогућава се спровођење индивидуалног извршења на имовини стечајног дужника, у циљу намирења потраживања појединачног повериоца. Новчано потраживање остварује се принудно у поступку појединачног (индивидуалног) или општег (генералног) извршења.<sup>16</sup> У извршном поступку спроводи се појединачно извршење, док се у стечајном поступку спроводи опште извршење. То значи да се ова два поступка међусобно искључују. Зато је као једна од правних последица стечаја прописано да се од дана отварања поступка стечаја не може против дужника дозволити мера обезбеђења нити принудног извршавања ради намирења потраживања у погледу којих постоји извршна исправа, као и да се прекидају поступци ради обезбеђења и извршења, који су у току. Дакле правна последица стечаја је немогућност принудног извршења на имовини стечајног дужника, као и прекид извршног поступка, из чега произлази да правоснажне и извршне исправе губе својство извршности, али не и својство правоснажности.<sup>17</sup>

### **III Условљавање плаћања са рачуна стечајног дужника сагласношћу стечајног судије или привременог стечајног управника**

#### **1. Забрана плаћања са рачуна стечајног дужника, који нису блокирани, без сагласности стечајног судије или привременог стечајног управника**

Новелом из 2017. године извршена је вишеструка измена чл. 62. На првом месту, прецизирана је тач. 2. ст. 2, тако да се на јасан начин предви-

---

15 Јасминка Обућина, „Однос претходног стечајног поступка и поступка спровођења извршења ради намирења новчаног потраживања на непокретностима”, *Право и привреда*, бр. 1–3/2017, 36.

16 Боривоје Познић, *Грађанско процесно право*, Београд, 436.

17 Владимир Козар, *Коментар стечајних закона*, Београд, 2010, 74.

ђа да стечајни судија може одредити меру забране плаћања са рачуна стечајног дужника без сагласности стечајног судије или привременог стечајног управника, уместо досадашње „забране исплате са рачуна”, и то ако, у тренутку доношења решења о покретању претходног стечајног поступка, пословни рачуни стечајног дужника нису блокирани услед извршења основа и налога за принудну наплату код организације која спроводи поступак принудне наплате. На овај начин, извршено је двојако прецизирање: (а) уместо досадашње забране исплата, прописана је забрана плаћања. Дакле, оваква забрана плаћања укључује, али се не ограничава исплате, (б) ова мера обезбеђења доноси се за случај да рачуни стечајног дужника нису блокирани у тренутку доношења решења којим се онда одређује. Другим речима, овом мером, плаћање, које би било дозвољено све до отварања стечајног поступка, имајући у виду да рачуни стечајног дужника нису блокирани, забрањује се, тачније условљава сагласношћу стечајног судије или привременог стечајног управника.<sup>18</sup>

## **2. Дозвола плаћања са блокираних рачуна уз сагласност стечајног судије или привременог стечајног управника**

Затим су новелом из 2017. године у члан 62. додата четири нова става (ст. 3–6), којим се омогућавања стечајном дужнику да врши плаћања са блокираних рачуна, као и да несметано обавља планирање плаћања, међутим, уз императивно прописан механизам којим се спречавају злоупотребе и неконтролисана плаћања.

Ако су у тренутку доношења решења о покретању претходног стечајног поступка рачуни стечајног дужника блокирани ради извршења основа и налога за принудну наплату код организације која спроводи поступак принудне наплате, стечајни судија може истим решењем одредити нову врсту мере обезбеђења: да су плаћања са рачуна дозвољена уз сагласност стечајног судије или привременог стечајног управника (ст. 3). Ако одреди такву меру, стечајни судија утврђује истим решењем намене за које се могу вршити плаћања са рачуна стечајног дужника уз сагласност стечајног судије или привременог стечајног управника (ст. 4). Овом мером, дакле, дозвољава се плаћање, које иначе, без такве мере, не би било могуће, нити дозвољено, имајући у виду да рачуни стечајног дужника блокирани у поступку принудне наплате по одредбама из чл. од 47. до 49.

---

18 В. Козар, Н. Алексић, 155.

Закону о платном промету<sup>19</sup> и пратећим прописима<sup>20</sup> али уз сагласност стечајног судије или привременог стечајног управника, ако је именован.

Према томе, усвојено ново законско решење подразумева да стечајни судија, у случају да су рачуни стечајног дужника у блокади, доноси решење којим дозвољава плаћања са рачуна стечајног дужника, при чему (у самом решењу) одређује намене за које се плаћања могу вршити, уз обавезу да свако конкретно плаћање буде одобрено од стране стечајног судије или привременог стечајног управника, у облику давања сагласности. Дакле, сврха оваквог механизма решења јесте да се дозволе и омогуће плаћања са блокираних рачуна стечајних дужника, али и да се одреде намене за које се плаћања могу вршити, при чему се – у циљу избегавања злоупотреба, захтева сагласност стечајног судије или привременог стечајног управника за свако конкретно плаћање. Стечајни судија у самом решењу одређује да ли се захтева сагласност стечајног судије или привременог стечајног управника за вршење плаћања за одобрене намене.<sup>21</sup>

На овај начин онемогућено је неконтролисано плаћање за рачуна стечајних дужника, који су били блокирани у принудној наплати, а који су били „одблокирани” мером „забране исплате са рачуна стечајног дужника без сагласности стечајног судије или привременог стечајног управника” из чл. 62. ст. 2. тач. 2. основног законског текста, у комбинацији са другом мером – забране или привременог одлагања спровођења извршења према стечајном дужнику ... из тач. 4, у ситуацији када стечајни судија исплате са блокираних рачуна није условио својом сагласношћу, или је првобитно установљену сагласност доцније укинуо, правдајући се великим бројем плаћања услед великог обима посла и сл.

### **3. Обавезна кумулација мораторијума и условљавања плаћања са рачуна стечајног дужника**

Закон је у новом ставу 5. чланаб2, изричито прописао да се мера забране или привременог одлагања спровођења извршења из ст. 2. тач. 4.

---

19 Службени лист СРЈ, бр. 3/2002, 5/2003, Службени гласник РС, бр. 43/2004, 62/2006, 111/2009, 31/2011.

20 Одлуком о начину вршења принудне наплате с рачуна клијента, Службени гласник РС, бр. 14/2014, 76/2016, уређен је начин вршења принудне наплате с рачуна клијента који се води код банке у складу с чл. од 47. до 49. Закона о платном промету.

21 Предлог закона о изменама и допунама Закона о стечају – III. Објашњење основних правних института и појединачних решења, доступно на адреси: <http://www.parlament.gov.rs>, 4.12.2017, 34.

може изрећи само ако је суд истовремено изрекао и меру забране плаћања са рачуна стечајног дужника, који нису блокирани, без сагласности стечајног судије или привременог стечајног управника, из ст. 2. тач. 2, односно меру којом се дозвољавају плаћања са блокираних рачунауз сагласност стечајног судије или привременог стечајног управника из ст. 3. Дакле, законодавац је правилно уочио да би свака забрана или одлагање спровођења извршења, која би довела до „деблокаде рачуна“ без истовременог одређивања да плаћање није могуће без сагласности, односно да је дозвољено само уз сагласност стечајног судије или привременог стечајног управника, било противно сврси одређивања ових мера обезбеђења – а то је спречавања промене имовинског положаја стечајног дужника када постоји опасност да ће стечајни дужник отуђити имовину. Без таквог правила мера обезбеђења би имала управо супротан циљ, од законом прописаног, а то је омогућавање стечајном дужнику да мења свој имовински положај и отуђује имовину, неконтролисаним плаћањима, а по некад и неконтролисаним трансферима у иностранство значајних новчаних износа, што је примећено у скорашњој судској пракси. Дакле, новелом из 2017. прописана је обавезна кумулација мере забране или привременог одлагања спровођења извршења, са једном од друге две мере, којима је плаћање са рачуна стечајног дужника обавезно условљено сагласношћу стечајног судије или привременог стечајног управника, односно немогуће без њихове сагласности.

Кумулација деблокаде рачуна, по било ком основу (или спречавање његове очекиване блокаде услед забране или одлагања извршења), и сагласности стечајног судије или привременог стечајног управника, за плаћање са рачуна стечајног дужника, била је обавезна и по досадашњим одредбама, дакле према правилима из основног законског текста, која су важила пре новеле из 2017, без обзира што није била изричито прописана, јер је била садржана имплицитно у тадашњим нормама, а пре свега у прописаном циљу одређивања мера обезбеђења, који није мењан. Стога, ни пре новела из 2017. године није било могуће донети меру обезбеђења којом се стечајном дужнику у предстечајном поступку омогућава слободно и неконтролисано располагање средствима на рачунима, који су претходно били блокирани у поступку принудне наплате, поготово ако су основ блокаде рачуна налози поверилаца на основу доспелих хартија од вредности, меница или овлашћења.<sup>22</sup> У прилог изнетом тумачењу говоре и правила из Одлуке о начину вршења принудне наплате с рачуна кли-

---

22 В. Козар, Н. Алексић, 159.



јента, којом је уређен начин вршења принудне наплате с рачуна клијента који се води код банке у складу с чл. од 47. до 49. Закона о платном промету. Тачком 14. ове одлуке уређено је поступање Народна банка Србије у случају доношења мере обезбеђења: Ако је одлуком/актом надлежног органа наложена забрана располагања свим средствима с рачуна дужника који нема евидентиране основе за плаћање у принудној наплати – Народна банка Србије налаже банкама код којих овај дужник има отворене рачуне да му блокирају те рачуне и средства на тим рачунима (ст. 1). Народна банка Србије застаје с принудном наплатом према дужнику који има евидентиране основе за плаћање у принудној наплати после пријема одлуке/акта о забрани располагања свим средствима с рачуна дужника, и све банке обавештава о забрани располагања средствима овог дужника (ст. 2). После пријема одлуке/акта надлежног органа о обустави забране располагања средствима – Народна банка Србије налаже банкама да деблокирају рачуне, а, у случају из ст. 2. ове тачке – наставља принудну наплату основа за плаћање и обавештава банке о тој обустави (ст. 3). Средства дужника на рачуну код банке блокирана на основу налога за принудну наплату из ове тачке не могу се користити за друга плаћања тог дужника, осим ако је то прописано законом (ст. 4).

Новелом из 2017. године (чл. 62. ст. 6) прописано је да рачуни стечајног дужника, који су на дан подношења предлога за покретање стечајног поступка блокирани ради извршења основа и налога за принудну наплату код организације која спроводи поступак принудне наплате или су блокирани током трајања претходног стечајног поступка, остају блокирани до окончања претходног стечајног поступка, осим ако стечајни дужник не измири све доспеле обавезе на основу којих су ови рачуни блокирани. И ова нова одредба у контексту је изнетог тумачења, а усклађена је и са Одлуком о начину вршења принудне наплате с рачуна клијента. Јер, циљ мера обезбеђења није „деблокада” рачуна и омогућавање стечајном дужнику да слободно, тачније неконтролисано, располаже средствима која су пристижу на његов рачун, како би избегао последице очекиваног – предстојећег отварања стечајног поступка, већ обезбеђење равномерног намирања поверилаца и, пре свега, спречавање дужника да отуђује своју имовину.

#### **IV Жалба против решења о одређивању мере обезбеђења**

Новелом из 2017. омогућено је изјављивање жалбе против решења о одређивању мере обезбеђења, тако што је брисан досадашњи ст. 4. чл. 62, који против решења о одређивању мере обезбеђења није дозвољавао

жалбу. Овом изменом омогућава се поштовање двостепености у одлучивању кроз давање права на правни лек, пре свега, повериоцима на које се односи забрана плаћања, односно одлагање спровођења извршења, укључујући и остваривање права разлучних и заложних поверилаца. Следи закључак да се примењује опште правило из чл. 46. ст. 1.ЗС да се против решења може изјавити жалба суду вишег степена, дакле Привредном апелационом суду, преко првостепеног суда у року од осам дана од дана објављивања решења на огласној табли суда, односно од дана достављања решења учесницима у поступку. Међутим, жалба не задржава извршење решења (чл. 46. ст. 3).

Како је наведено, ЗС, чл. 62. ст. 1. прописује да се мере обезбеђења, одређују решењем о покретању претходног стечајног поступка, што значи да су мере обезбеђења (једна или више њих) садржане у изреци решења о покретању претходног стечајног поступка, дакле, као посебни ставови. С друге стране, чл. 60. ст. 2. изричито прописује да против решења о покретању претходног стечајног поступка није дозвољена жалба. Ипак, законодавац у одредбама чл. 62, решење о мерама обезбеђења посматра као посебно решење, без обзира што прописује да се мере обезбеђења одређују решењем о покретању претходног стечајног поступка.<sup>23</sup> Штавише, и према мишљењу правне теорије, цитирана законска одредба да се мере обезбеђења одређују истовремено са доношењем решења покретању претходног стечајног поступка, није сметња да се мере одреде и посебним решењем након покретања претходног стечајног поступка, уколико за то постоје услови који су прописани чл. 62. ст. 1. ЗС.<sup>24</sup> На посебну правну природу решења о одређивању мере обезбеђења указује, пре свега, брисани ст. 4. који је гласио: „Против решења из става 1. овог члана није дозвољена жалба” а за постојањем таквог става не би било потребе да није реч о посебном решењу, јер би, у противном, било довољно цитирано правило из чл. 60. ст. 2. према коме „*против решења о покретању претходног стечајног поступка није дозвољена жалба*”. Стога, следи закључак да пре новеле из 2017. године, жалба није била дозвољена ни против решења о покретању претходног стечајног поступка, а ни против решења о одређивању мере обезбеђења, док је после њиховог ступања на снагу, дозвољена жаба против решења о одређивању мере обезбеђења, јер је брисан досадашњи ст. 4. чл. 62, који није дозвољавао жалбу.

---

23 *Ibid.*, 162.

24 Ј. Обућина, 41 и 42.

Не могу се, међутим, искључити ни супротна тумачења, нпр. да је досадашњи ст. 4. брисан као сувишан, јер је жалба искључена чл. 60. ст. 2. који се односи на решење о покретању претходног стечајног поступка, што значи и на мере обезбеђења, садржане у изреци тога решења, и сл. Али као противаргумент може се изнети прво историјско и системско тумачење ове новеле, а друго и начелно опредељење законодавца да побољша положај разлучних и излучних поверилаца у свим фазама стечајног поступка, (поготово што се мере обезбеђења превасходно односе на забрану остваривања права разлучних и заложних поверилаца), а који је, према досадашњим законским решењима, оцењен као неадекватан. Штавише, у образложењу предлога новела из 2017. једно од посебних поглавља носи назив „Неадекватан статус разлучних (обезбеђених) поверилаца” а почиње закључком да „Један од кључних недостатака постојећег стечајног оквира односи се на положај разлучних поверилаца”.<sup>25</sup> Стога, тумачење које би обезбеђеним повериоцима ускраћивало право на жалбу, не би допринело побољшању њиховог статуса.

### **V Важење мера обезбеђења у року претходног стечајног поступка и укидање по службеној дужности или на предлог обезбеђених поверилаца**

Потребно је истаћи да када је нека од мера обезбеђења, па и привремена забрана извршења, донета у претходном стечајном поступку, нема законског ограничења њеног трајања, иако је сам претходни поступак ограничен на 30 дана, алиу пракси се знатно одступа од овог рока, који по некад траје осам месеци, а често и дуже. Наиме, рок претходног стечајног поступка, одређен је чл. 67. у коме је прописано да „Претходни стечајни поступак може трајати најдуже 30 дана од дана подношења предлога за покретање стечајног поступка од стране овлашћеног предлагача”. Треба имати у виду и одредбу из чл. 68. ст. 1. у коме је прописано да „Ако је покренут претходни стечајни поступак, стечајни судија заказује рочиште ради расправљања о постојању стечајног разлога за отварање стечајног поступка најкасније у року од 30 дана од дана пријема предлога за покретање стечајног поступка.

Међутим, важење мере обезбеђења одређена у претходном стечајном поступку, „продужава” се аутоматски док траје ова фаза поступка, а такво одуговлачење поступка законодавац свакако није имао у виду када

---

25 Предлог закона о изменама и допунама Закона о стечају – Анализа ефеката, доступно на адреси: <http://www.parlament.gov.rs>, 30.11.2017, 106 и 107.

је у питању трајање мера обезбеђења, прописујући у чл. 62. ст. 8. да „мере из ст. 2. и 3. овог члана важе до окончања претходног стечајног поступка и стечајни судија их може у било које доба условити или укинути”.

С друге стране, када је у питању унапред припремљени план реорганизације, ЗС, такође омогућава одређивање једне специфичне мере спречавања промене финансијског и имовинског положаја стечајног дужника, која обухвата забрану извршења, и више других забрана, као обавезних – кумулативних компоненти (чл. 1596 ст. 3), али изричито ограничава њено трајање, прописујући да мера обезбеђења важи до правноснажног окончања претходног поступка за испитивање испуњености услова за отварање поступка стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорганизације, а најдуже шест месеци и не може се поново одредити у истом поступку, а стечајни судија може укинути ову меру и пре истека тог рока (чл. 1596 ст. 5).

У пракси су могуће различите злоупотребе, како одуговлачењем претходног стечајног поступка, у коме је одређена мера обезбеђења, тако и подношењем нових предлога за покретање стечајног поступка, од стране стечајног дужника или њему наклоњених поверилаца. Следи закључак да би стечајни судија требало да, поготово ако то захтевају повериоци, укине мере обезбеђења којима се суспендују или ограничавају права обезбеђених поверилаца, после истека рока од 30 дана, што је најдужи рок трајања претходног стечајног поступка у смислу чл. 67, без обзира што закон није посебно прописао најдужи рок важења мера обезбеђења одређених решењем о покретању о покретању претходног стечајног поступка. Јер, законодавац, дајући овлашћење стечајном судији да у истом решењу којим покреће претходни стечајни поступак, одреди и мере обезбеђења, није имао у виду да би претходни поступак могао да траје дуже од максимално прописаног рока од 30 дана. Стечајни судија има законско овлашћење да по службеној дужности, и то у било које доба услови или укине мере обезбеђења, дакле и без предлога повериоца.

Мере обезбеђења могу бити укинуте или измењене под условима и на начин који су законом прописани за укидање или условљавање забране извршења (чл. 62. ст. 9). Током трајања мораторијума разлучни повериоци, а од новела из 2017. године и заложни повериоци (као посебна категорија поверилаца, уведена новелама из 2014. године), а на које се такође односи мораторијум, ипак могу да се заштите од немарног или злонамерног коришћења имовине, као и од смањења вредности имовине. Такође, прописује се поступак и услови под којима стечајни судија може

укинути мораторијум или обезбедити додатну заштиту разлучном повериоцу на његов захтев. Законом су прописани случајеви у којима стечајни судија, на захтев разлучног повериоца може током трајања претходног поступка укинути мере обезбеђења или након отварања поступка укинути или условити законом прописану забрану извршења и намирења, односно услови под којима се разлучном или заложном повериоцу обезбеђује додатна заштита (чл. 93). Суштина је да када је у питању укидање или измена мера обезбеђења, на предлог разлучног повериоца или заложног повериоца, законодавац упућује на правила садржана у новим чл. 93а, 93б, 93в и 93г из новела из 2017. године. Дакле, примењују се услови и процедура прописана за укидање или условљавање законске забране извршења и намирења, која *ex lege* наступа као последица отварања стечајног поступка.

## VI Поређење мера обезбеђења у претходном стечајном поступку и мировања дугова у поступку финансијског реструктурирања

Институт под називом „мораторијум” постоји и у поступку споразумног финансијског реструктурирања привредних друштава и предузетника, и означавање мировање дугова на аутономној основи, засновано на уговору између дужника и повериоца који учествују у том поступку.

У току финансијског реструктурирања које уређује Закон о споразумном финансијском реструктурирању – ЗСФР,<sup>26</sup> уводи се мировање дугова (мораторијум).<sup>27</sup> Мировање дугова јесте привремена обустава испуњења обавеза и забрана покретања извршења, односно одлагање извршења према привредном друштву, односно предузетнику у погледу поверилаца који учествују у финансијском реструктурирању.<sup>28</sup> У току финансијског реструктурирања може се увести мировање дугова које производи правно дејство даном закључења уговора о мировању дугова. Сличан институт постојао је и у ранијем Закону о споразумном финансијском реструктурирању привредних друштава – ЗСФРПД,<sup>29</sup> чл.12.

26 Службени гласник РС, бр. 89/2015.

27 Владимир Козар, „Мировање дугова (мораторијум) у поступку финансијског реструктурирања”, Зборник реферата са међународног научног скупа у организацији Правног факултета за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија (ур. Маријана Дукић Мијато-вић), Нови Сад, 2012, 224–237.

28 ЗСФР, чл. 3. тач. 3.

29 Службени гласник РС, бр. 36/11.

Уговор о мировању дугова представља основ за обуставу извршења у принудној наплати са рачуна дужника у погледу потраживања поверилаца који закључе тај уговор, (укључујући сва извршна судска решења, друге извршне наслове и законска овлашћења, као и пореска, царинска и менична дуговања из чл. 47. Закона о платном промету)<sup>30</sup>, као и за забрану покретања односно одлагање извршења које је покренуто на предлог извршног повериоца који је закључио тај уговор.<sup>31</sup> Дакле, ЗСФР не прописује мораторијум као правну последицу покретања поступка вансудског споразумног реструктурирања, која би наступила по сили закона, већ је потребно да повериоци са дужником закључе одговарајући уговор.<sup>32</sup>

Мировање дугова (мораторијум), дакле није обавезна фаза у току поступка вансудског финансијског реструктурирања, и његово правно дејство заснива се на уговору о мировању дугова, који се закључује између повериоца и дужника у писменој форми, а не на одредби закона. По томе се ЗСФР разликује од ранијег ЗСФРПД, који је мораторијум прописивао као обавезну фазу поступка.<sup>33</sup>

Мораторијум – мировање дугова, као привремена обустава испуњења обавеза и забрана покретања, односно одлагање извршења према привредном друштву, односи се само на повериоце који учествују у финансијском реструктурирању, дакле не и на остале повериоце који нису закључили уговор о мировању дугова, а по својим правним последицама, слична је забрани или привременом одлагању спровођења извршења према стечајном дужнику као једној од мера обезбеђења у претходном стечајном поступку из чл. 62. и 63. ЗС. Такође, мораторијум је сличан забрани извршења и намирења која је последица отварања стечајног поступка, а иста забрана важила је и у току реструктурирања у поступку приватизације.<sup>34</sup>

---

30 Обустава извршења укључује сва извршна судска решења, друге извршне наслове и законска овлашћења, као и пореска, царинска и менична дуговања из чл. 47. Закона о платном промету.

31 Мировање дугова уређено је ЗСФР, чл. 13.

32 Владимир Козар, „Мировање дугова (мораторијум) као обавезна фаза поступка финансијског реструктурирања”, *Радно-правни саветник*, бр 4/2012, 45–62.

33 Владимир Козар, „Мораторијум и заштита поверилаца у финансијском реструктурирању”, *Правна ријеч*, бр. 32/2012, 619–636.

34 Владимир Козар, „Утицај реструктурирања и обавезног отпуштања дуга у поступку приватизације на извршни поступак”, *Радно-правни саветник* бр. 1/2008, 25; Владимир Козар, Здравко Петровић, Милан Почуча, *Заступање правних лица у судским поступцима (Привредно процесно право)*, Београд, 2010, 64–66.

## VII Закључак

Мораторијум је мера обезбеђења, којом се уводи привремена забрана повериоцима да остварују своја права у извршном поступку, као поступку индивидуалног извршења, а у светлу предстојеће могућности отварања стечајног поступка као поступка општег (генералног) извршења.

Могућност принудне наплате са блокираних рачуна стечајног дужника условљена је сагласношћу стечајног судије или привременог стечајног управника, ако је именован. На тај начин, омогућава се и својерсно деблокирање рачуна стечајног дужника.

Забрана или привремено одлагање спровођење извршења према стечајном дужнику, укључујући и забрану или привремено одлагање које се односи на остваривање права разлучних и заложних поверилаца, институт је претходног стечајног поступка. Мораторијум, као и друге мере обезбеђења, одређују се решењем о покретању претходног стечајног поступка. Против решења о одређивању мере обезбеђења дозвољена је жалба. Мере обезбеђења треба разликовати од забране извршења и намирења као правне последице отварања стечајног поступка.

Прописана је обавезна кумулација мере забране или привременог одлагања спровођења извршења, са једном од друге две мере, којима је плаћање са рачуна стечајног дужника обавезно условљено сагласношћу стечајног судије или привременог стечајног управника, односно немогуће без њихове сагласности.

**Vladimir KOZAR, PhD**

**Associate Professor at Law School for Economics  
and Judiciary of the University Business Academy in Novi Sad**

**Nemanja ALEKSIĆ, PhD**

**Attorney at law, Law Office „Aleksić & Associates” in Novi Sad**

## **SECURITY MEASURES AND “MORATORIUM” IN THE PREVIOUS BANKRUPTCY PROCEEDINGS**

### **Summary**

*The Law on Amendments to the Law on Bankruptcy, which entered into force on December 25, 2017, has significantly changed the conditions for determining the security measures in the previous bankruptcy proceedings. Also, the provisions on legal prohibition of enforcement and settlement as a legal consequence of the opening of the bankruptcy proceedings were amended, and new rules on the abolition of the moratorium at the request of the secured and lien creditors were laid down. Special attention was paid to the novelty legal provisions on moratorium, as one of the security measures, introducing a temporary ban on creditors to exercise their rights in the enforcement proceedings, as a procedure for individual enforcement, and in the light of the forthcoming possibility of opening of bankruptcy proceedings as a procedure of the general enforcement. Moratorium, as well as other security measures, is determined by the decision to initiate the previous bankruptcy proceedings. An appeal is allowed against the decision on determining the security measure. Security measures may be revoked or amended under the conditions and in the manner prescribed by law for abolishing or conditioning of the legal prohibition of enforcement as a procedural and legal consequence of the opening of a bankruptcy proceeding.*

**Keywords:** *prohibition of enforcement, moratorium, bankruptcy, secured creditor, complaint.*